

„Üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013“

2009. aasta rakendusplaani täitmise aruanne

Sissejuhatus

„Üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013“ kiitis Vabariigi Valitsus heaks 19. jaanuari 2007. a korraldusega nr 26. *„Üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013“ 2009. aasta rakendusplaani* kiitis Vabariigi Valitsus heaks 30. aprilli 2009. a korraldusega nr 163. Haridus- ja Teadusministeerium esitab iga aasta 1. juuliks Vabariigi Valitsusele aruande arengukava täitmise, arengukavas ja rakendusplaanis esitatud eesmärkide saavutamise ning meetmete tulemuslikkuse kohta eelmisel aastal.

2009. aasta rakendusplaani kajastab 2009. aasta riigieelarvega tagatud tegevusi. Valitsusliidu tegevusprogrammi alusel väljatöötatud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi aastateks 2007-2011 tegevused finantseeritakse alates 2008. aasta riigieelarvest. Nimetatud tegevused ei nõua *„Üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013“* eesmärkide, alaeesmärkide, meetmete ja tegevuste täiendamist.

2009. a rakendusplaani aruandes on lahtris „2009 eelarve“ kajastatud 2009. a lisaeeelarvega ning 2009. a teise lisaeeelarvega korrigeeritud 2009. a eelarvet ja ESF/ERF programmide korral on kajastatud programmide 2009. a kinnitatud eelarvetest tulenevaid jaotusi.

2009. aasta rakendusplaani täitmise aruanne on koostatud koostöös teiste Haridus- ja Teadusministeeriumi osakondade ja hallatavate asutustega.

Aruanne koosneb järgmistest osadest:

1. Üldharidussüsteemi areng 2009. a;
2. Arengukava täitmine eesmärkide lõikes;
3. Kokkuvõte;

Lisa: „Üldharidussüsteemi arengukava 2009. a rakendusplaani täitmine“ (tabel).

1. Üldharidussüsteemi areng 2009. aastal.

2007. aasta algul kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt esmakordselt tegevusprogramm üldharidussüsteemi arendamiseks. Arengukava hõlmab perioodi 2007-2013, mille jooksul on kasutada samaaegse ESF perioodi võimalusi ja vahendeid. ESF raames töötati välja 6 üldharidusega seotud programmi: „Õppenõustamise arendamine“, „Karjääriteenuste süsteemi arendamine“, „Hariduslike erivajadustega õpilaste õppevara arendamine“, „Õppiv Tiiger 2008-2013“, „Üldhariduse pedagoogide kvalifikatsiooni tõstmine 2008-2014“, „Õppe kvaliteedi parendamine õppeasutuste sise- ja õpitulemuste välishindamissüsteemi seadusloome arendamise kaudu“ ja ERF raames töötati välja 1 üldharidusega seotud programm „Hariduslike erivajadustega õpilaste õppekeskkonna kaasajastamine“ 2008-2015 investeeringute kava.

Üldharidussüsteemi arengut on toetanud mitmete oluliste tegevuste elluviimine.

Alushariduse valdkonnas:

- alustati muu õppekeelega koolieelsetes lasteasutustes ja rühmades ning keelekümlusrühmades õppivate laste eesti keele õppe toetamist.

Arenguliste ja hariduslike erivajadustega laste suurenevas kaasamises:

- jätkati ESF programmi „Õppenõustamissüsteemi arendamine“ tegevustega, mille käigus rakendatakse maakondades tööle nõustamiskeskused, et tagada õpetajatele, õpilastele ja lapsevanematele erialaspetsialistide abi;
- valmis põhikooli efektiivsuse uuring;
- jätkati teadusandekate õpilastega tehtavat tööd (Eesti õpilased tõid 2009. a rahvusvahelistelt aineolümpiaadidelt ja konkurssidelt 30 medalit).

Eesti keele ja eestikeelse aineõppe tõhustamises muukeelsetes koolides:

- 2009/2010. õppeaastast alates õpetatakse muukeelsetes gümnaasiumiastmetes eesti keeles kolme õppeainet – eesti kirjandust, muusikat ja ühiskonnaõpetust.

Üldhariduses:

- jätkati põhikooli ja gümnaasiumi riiklike õppekavade väljatöötamist;
- jätkati Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse uue eelnõu väljatöötamist;
- jätkati üldhariduse koolivõrgu reorganiseerimise põhimõtete väljatöötamisega;
- põhikooli lihtsustatud õppekava ja toimetuleku riiklike õppekavade rakendamiseks suurenes vajaliku õppekirjanduse ja muu õppevara väljaandmine;
- jätkati ESF programmi „Hariduslike erivajadustega õpilaste õppevara arendamine“ tegevustega;
- jätkati ERF programmi „Hariduslike erivajadustega õpilaste õppekeskkonna kaasajastamine“ tegevustega;
- jätkati ESF programmi „Õppiv Tiiger 2008-2013“ tegevustega;
- jätkati ESF programmi „Õppe kvaliteedi parendamine õppeasutuste sise- ja õpitulemuste välishindamissüsteemi ning seadusloome arendamise kaudu“ tegevustega;

- jätkati ESF programmi "Karjääriteenuste süsteemi arendamine" tegevustega.

Õpetajate motivatsiooni ja kvalifikatsiooni parendamise osas:

- jätkati vastavalt valitsusliidu tegevusprogrammile noore õpetaja lähtetoetuse programmi;
- rakendati õpetajakoolituse stipendiumi programm;
- jätkati ESF programmi "Üldhariduse pedagoogide kvalifikatsiooni tõstmine 2008-2014" tegevusi.

Õppijate toetamise osas:

- jätkati koolitoidu toetusega päevase õppevormi 1.-9. klassi õpilastele;
- jätkati õpilaskodude programmi;
- kinnitati ja rakendati programm "Turvaline kool".

2. Arengukava täitmine eesmärkide lõikes.

Eesmärk 1.: Õppija võimalused võimetekohase üldhariduse omandamiseks on avardunud ning sujuv üleminek järgnevatele haridustasemetele on tagatud.

Alaesmärk 1.1.: Koolieelses eas olevad lapsed on valmis alustama õpinguid koolis.

Indikaatorid: Aastaks 2010 on 95% ja aastaks 2013 on 98% 1. klassi õpilastest osalenud eelõpetuses. Aastal 2009 oli osalus 90%.

Aastaks 2010 on arenguliste erivajadustega laste koolieelsesse lasteasutuste tegevusse kaasatute osakaal 3-6 aastaste hulgas 60% ning aastaks 2013 70%. Aastal 2009 oli vastav näitaja ca 40% (KOV andmed).

Meede 1.1.1. Koolieelses eas olevad lapsed on valmis alustama õpinguid koolis.

*Koolieelsete lasteasutuste muukeelsete laste eesti keele õpetamise toetamine.

2009. a alates eraldatakse riigieelarvest toetust eesti keele õppe korraldamiseks lasteasutuses või selle rühmas, kus õppe- ja kasvatustegevus ei toimu eesti keeles (Koolieelse lasteasutuse seaduse § 8 lõige 4¹ alusel). Toetuse arvestamise aluseks on eesti keelest erineva õppekeele rühmade arv ja eesti keele kui teise keele õpetaja koormus tulenevalt koolieelsele lasteasutusele kehtestatud miinimumkoosseisust – 0,25 ametikohta kahe sellise rühma kohta. Ühe eesti keele kui teise keele õpetaja 1,0 ametikoha toetuseks kujuneks orienteeruvalt 3 100 krooni kuus. Toetuse eraldamise aluseks on Eesti Hariduse Infosüsteemi kantud eesti keelest erineva õppekeele rühmade arv. Toetatav tegevus võimaldab eestikeelse õppekeskkonnaga harjumist enne kooli. Toetus eraldati 25-le kohalikule omavalitsusele 763 rühmas eesti keele õpetamiseks.

*Koolieelse õpetuse toetamine

2007. aastal töötati rahvastikuministri juhtimisel välja Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis ette nähtud riikliku investeeringute programm "Igale lapsele lateaiakoht!" 400 miljoni krooni suuruses aastamahus. Nimetatud programm toetas eesmärkide osas olulisel määral üldharidussüsteemi arengukavas kavandatud koolieelse eelõpetuse rakendamise eesmärki – kõigile koolieelses eas lastele alushariduse võimaldamine vähemalt aasta enne kooli.

Programmis nähti ette vahendid koolieelsete lasteasutuste kohtade loomiseks ja renoveerimiseks, lasteasutuste õpikeskkonna arendamiseks ja lasteasutuste õpetajate palgavahenditeks toetuse eraldamiseks riigieelarvest. Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarve kaudu eraldati 2008. a toetus koolieelsete lasteasutuste kohtade loomiseks ja renoveerimiseks viiele kohalikule omavalitsusele (Tallinn, Elva, Saku, Rae ja Paide linn).

Meede 1.1.2. Luuakse võimalused kõikide laste arenguliste erivajaduste varajaseks märkamiseks ja individuaalse arengu toetamiseks koolieelsetes lasteasutustes.

*Hariduslike erivajadustega õpilastele rakendatavate tugimeetmete väljatöötamine ja rakendamine.

2009. a alustati hariduslike erivajadustega õpilastele loodud üldhariduslike riigikoolide võrgu kontseptsiooni koostamist. Riiklike õppekavade väljatöötamisel ning uue Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu väljatöötamisel täpsustati hariduslike erivajadustega õpilastele rakendatavaid tugimeetmeid.

*Maakondlike nõustamiskomisjonide tegevuse toetamine.

Vastavalt Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 21 soovitatakse erivajadustega õpilastele võimetekohane õppekava või kool meditsiiniliste, psühholoogiliste ja pedagoogiliste uuringute põhjal nõustamiskomisjoni otsusega. Nõustamiskomisjonid moodustatakse maakondades, linnavalitsused võivad moodustada ka linna nõustamiskomisjoni. 2009. a töötas 18 maakonna ja suurema linna nõustamiskomisjoni.

Nõustamiskomisjoni pädevuses on määrata erivajadustega õpilastele võimetekohane õppekava või õppevorm või suunata erivajadustega õpilane lapsevanema (hooldaja) nõusolekul sanatoorsesse kooli, erivajadustega õpilaste kooli või otsustada lapsevanema taotlusel koolikohustuse edasilükkamine. Nõustamiskomisjonid tagavad ka arenguliste erivajadustega koolieelses eas olevate laste eripedagoogilise, psühholoogilise, logopeedilise jms nõustamise.

Alaeesmärk 1.2.: Õppijatele on loodud võimalused individuaalsust arvestavaks võimetekohaseks õppeks.

Indikaatorid: Aastaks 2010 on väljalangevus põhikooli kolmandalt astmelt 1% ja gümnaasiumist (10. klass) 3%, aastaks 2013 vastavalt 0,8% ja 2,5%. Aastal 2009 vastavalt 0,9% (ainult päevane õpe) ja 0,9% (ainult päevane õpe).

Puudulike aastahinnete arvu suhe õpilaste koguarvu päevases õppevormis väheneb aastaks 2010 0,14-ni ja 2013. aastaks 0,10-ni. Aastal 2007 on vastav suhe 0,16.

Aastal 2010 on teadusandekate õpilaste toetus- ja haridusprogrammides hõivatud 3000 õpilast, aastal 2013 3600 õpilast. Aastal 2009 on hõivatus 2700 õpilast.

Meede 1.2.1. Ennetamaks üldhariduskoolist väljalangevust, tõhustatakse hariduslike erivajadustega õpilaste üle peetavat seiret, tugi- ja toetussüsteemide rakendamist.

*Hariduslike erivajadustega õpilastele rakendatavate tugisüsteemide mõjuanalüüsi läbiviimine.

Poliitikauuringute Keskuselt Praxis telliti uuring „Hariduslike erivajadustega õpilane koolikaardil, tugiteenuste kättesaadavus hariduslike erivajadustega õpilasele”, mis esitati veebruaris 2008. a. Uuring oli aluseks hariduspoliitilistele otsustele kaasava hariduse põhimõtete toetamisel, samuti nõustamiskeskuste tegevuste edasisel arendamisele. Uuringute ja analüüside baasil alustati hariduslike erivajadustega õpilastele loodud üldhariduslike riigikoolide võrgu kontseptsiooni väljatöötamist. Kontseptsioon valmib 2010. a I poolaastal.

*Euroopa Eripedagoogika Agentuuri tegevuses osalemine.

2009. a alguses ilmus Euroopa Eripedagoogika Agentuuri ülevaade andekate õppe korraldusest Euroopa riikides, mis hõlmas ka eelmisel aastal esitatud Eesti andmestiku. Eesti osales järgmistes Euroopa

Eripedagoogika Agentuuri uuringute koostamises: „Aluspõhimõtted kaasava hariduse kvaliteedi edendamiseks. Soovitused poliitikakujundajatele.“; „Mitmekultuuriline mitmekesisus ja hariduslikud erivajadused“; „Kaasava hariduse indikaatorid Euroopas“; „Hindamine kaasavas keskkonnas – kaasava hindamise praktiline rakendamine“.

*Põhikooli efektiivsuse uuring.

Tartu Ülikoolilt telliti põhikooli efektiivsuse longituudne uuring, mis lõppes eesti õppekeele koolide osas 2009. a. Uuringus esitati ettepanekuid õppekava, õpetajate ettevalmistuse, õpetajate täiendkoolituse, koolide edukuse hindamise, arengusühholoogia jälgimise, tugisüsteemide rakendamise jms muutmiseks ja mis oleksid aluseks hariduspoliitilistele otsustele, sh riiklike õppekavade arendusele. Uuring on avalikustatud HTM kodulehel.

Meede 1.2.2. Toetatakse andekate õpilaste arenguvõimalusi.

*Aineolümpiaadide ja –võistluste läbiviimine.

2009. aastal korraldati 23 üleriigilist aineolümpiaadi ja konkurssi ning osaleti 19 rahvusvahelisel aineolümpiaadil ja konkursil. Korraldajad olid: Tartu Ülikool, Tallinna Ülikool, Junior Achievement Arengufond, Eesti Muusikaõpetajate Selts, Eesti Ajalooõpetajate Selts, Eesti Väitlusselts ja Tartu Keskkonnahariduse Keskus. Haridus- ja Teadusministeerium toetab korralduskulude ja võistlustel osalejate kulude katmist.

Rahvusvahelistelt õpilaste teadusolümpiaadidelt on kokku võidetud ligi 150 medalit (sh 30 medalit 2009. a), edukad on olnud informaatikas, keemias ja loodusteadustes. Lisaks võetakse osa Balti riikide, Läänemere regiooni või Euroopa olümpiaadidest ning konkurssidest ja Soome-Eesti maavõistlusest füüsikas.

*TÜ Teaduskooli, TTÜ Tehnoloogiakooli, Tallinna Ülikooli Õpilasakadeemia ja Eesti Maaülikooli loodusteaduste kooli toetamine.

Tartu Ülikooli Teaduskooli tegevus on kestnud 1965. aastast alates, mil Tartu Ülikooli matemaatikud rajasid Mittestatsionaarse Matemaatikakooli. Aegade jooksul on Teaduskoolist kujunenud (teadus)andekate õpilaste arendamise keskus. Tegevusvaldkondadeks on õpilaste ja õpetajate täienduskoolitus, olümpiaadide jt võistluste korraldamine, Eesti võistkondade ettevalmistamine rahvusvahelisteks konkurssideks, võimekatele õpilastele õppematerjalide kirjastamine ja muud haridusprogrammid, mille eesmärgiks on võimekate õpilaste arendamine tavakoolis ning andekate õpilaste sihipärane arendamine TÜ Teaduskooli abil.

Õpilastele korraldatakse täienduskoolitust kolmel tasemel – põhikoolide õpilastele, gümnaasiumiõpilastele ja ettevalmistus rahvusvahelistest olümpiaadidest osavõtuks. Õppetöö toimub kaugõppe vormis peamiselt e-posti vahendusel, rahvusvahelistest olümpiaadideks ettevalmistamisel toimuvad statsionaarsed õppesessioonid.

Tallinna Ülikooli juures alustas tegevust 2004. a septembris Õpilasakadeemia. Õpitakse valdavalt sotsiaal- ja humanitaarteaduste kursustel, kavandatud on kursusi ka loodus- ja täppisteaduste vallas.

Tallinna Tehnikaülikooli juures alustas 2006. a tegevust Tehnoloogiakool eeskätt tehnikahuvilistele õpilastele.

2008. a alates toetatakse Eesti Maaülikooli loodusteaduste kooli läbiviidavat õpet õpilastele.

2009. a oli TÜ Teaduskoolis, TTÜ Tehnoloogiakoolis, TLÜ Õpilasakadeemias ja EMÜ loodusteaduste koolis hõivatud täiendava õppetööga 2 700 õpilast.

*Spordikoolituse programmi teotamine.

2000. aastast alates on arendatud noorte spordikoolituse programmi. 21. juunil 2000. a sõlmiti hankeleping tollase Haridusministeeriumi ja AS Audentes vahel ligi 200 õppursportlase koolitamiseks Tallinnas aastani 2020 ja 26. juulil 2001. a 50 õppursportlase koolitamiseks Otepääl samuti aastani 2020. Tegemist oli endise Tallinna Spordiinternaatkooli/ Eesti Spordigümnaasiumi tegevuse jätkamisega. Lepingutega määratleti sporditeenuse, majutamise, toitlustamise, spordimeditsiinilise teenindamise ja üldhariduse (gümnaasiumiastmel) osutamise tingimused.

Praegused edusammud spordi vallas toetavad seniseid Eesti Olümpiakomitee poolt toetatud sammude õigsust, sh osade õppursportlaste tsentraalset koolitust AS Audentes kaudu.

Meetme rakendamine võimaldab ligi 200-l õppuril ühendada tippsport ja gümnaasiumiastmel õppimine. Andekate noorsportlaste koolitamine keskses õppeasutuses annab võimaluse rakendada Eesti parimaid treenereid, kasutada komplekselt vajalikku tugiteenust ning sobitada tipptasemel treeninguid õppimisega.

Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Eesti Olümpiakomitee koostöö põhineb ühiste kavatsuste kokkuleppel. 20. oktoobril 2005. a uuendati ühiste kavatsuste kokkulepet. Kokkulepe hõlmab eraldi EOK kaudu põhikooliastme ja gümnaasiumiastme õppursportlaste spordikoolitust kindlaksmääratud aladel spordialaliitude määratud keskustes (st lisaks AS Audentes hõivatud õppursportlastele). Kokkuleppe järgi eraldatakse EOK kaudu toetused tippsportlaste kõrg- või kutsekooliõpinguteks. Avalikul konkursil võivad kuni 10 000 krooni suurusele stipendiumile semestris kandideerida tegevspordlased, kes on Eesti koondvõistkonda kuulunud vähemalt 3 aastat, või need, kes on tippspordist viimase 4 aasta jooksul loobunud.

EOK on tõukefondide toetuse abiga käivitanud treenerite kutsestandardite väljatöötamise ning kutsevalifikatsioonide omistamise. EOK kohustus Treener I kutsevalifikatsioonitaseme koolitust läbi viima AS Audentes õppivatele gümnaasiumiastme õppursportlasele.

Meede 1.2.3. Arendatakse välja elukestvat õpet toetav teavitamis- ja nõustamissüsteem.

*ESF programmi „Karjääriteenuste süsteemi arendamine“ ja programmi „Õppenõustamise arendamine“ käivitamine (pedagoogilis-psühholoogiline nõustamisteenus, piirkondlikud nõustamiskeskused, karjäärinõustamine).

ESF vahendite kaasamisega loodi 18 õppenõustamiskeskust (igas maakonnas, Tallinnas ja kahes ainukoolis - Tartu Emajõe Koolis, Tartu Hiie Koolis). Õppenõustamiskeskused osutavad logopeedilist, psühholoogilist, eripedagoogilist ja sotsiaalpedagoogilist nõustamist. Funktsioonid on kirjeldatud 2008. a käivitatud ESF programmis "Õppenõustamise arendamine". Selle tulemusena on igas maakonnas tagatud laste, õpilaste, lapsevanemate, õpetajate, erialaspetsialistide, koolide ja kohalike omavalitsuste nõustamine õpiabi vajavate õpilaste osas. Kaasneva tulemusena väheneb väljalangevus koolist. 2009. a ei kasutatud kogu planeeritud välistoetust ära. Programmi aruande kohaselt algasid kavandatud koolitused 2009. a sügisel ning vastava teenuse eest tasutakse kogusummas 2010. a. Samuti alustati teenuse pakkumisega hiljem kui oli esialgselt planeeritud. 2010. a on kõik partnerid planeerinud tegevuste katteks kasutada ka 2009. a jäänud jääki.

ESF vahendite kaasamisega töötatakse välja karjäärinõustamisprogramm. Selle tulemusena paraneb noorte tööhõiveharidus ja vähenevad raskused haridusvalikute tegemisel tulenevalt vähesest toest karjääriplaneerimisel. Luuakse ühtne üleriigiliselt kasutatav karjääriteenuste osutamist toetav meetodiliste vahendite pakett karjääriõppe, -nõustamise ja -infovahendamise osutamiseks. Samuti luuakse arendustegevusi koordineeriv meetodiline keskus ning toetatakse koostöö laiendamist kohalikul, maakondlikul ja riigi tasandil. 2009. a töötati välja juhend- ja meetodilised materjalid, põhikooli ja gümnaasiumi karjääriõpetuse valikaine õpetajaraamatud uuendati. Arendati koordinaatorite, karjääriinfo spetsialistide ja karjäärikonsultantide baaskoolituste õppekavasid ja viidi läbi koolitusi ca 150 spetsialistile. Tagati 17 piirkondliku keskuse tegevus ning 26 üldhariduskoolis käivitus karjääriõpe.

*Maakondlike nõustamiskomisjonide tegevuse toetamine on esitatud meetme 1.1.2. juures.

Meede 1.2.4. Luuakse võimalused välisriigis õppinud ja Eestisse naasnud õpilaste võimetekohaseks õppeks.

*Välismaalt naasvate õpilaste õpingute jätkamise täpsustamine seadusandluses.

Kehtivas Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses viidi 2009. a sisse eraldi paragrahv "Õpe Rahvusvahelise Bakalaureuseõppe Organisatsiooni väljatöötatud õppekava alusel", millega seadustatakse riiklike õppekavade kõrval võimalus õppida Rahvusvahelise Bakalaureuseõppe Organisatsiooni (IBO) väljatöötatud õppekava alusel ning organisatsiooni reeglistiku kohaselt. 2009. a alustati gümnaasiumiastmel IBO õppekava järgset õpet Tallinna Inglise Kolledžis.

Uues Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõus reguleeritakse õpe Rahvusvahelise Bakalaureuseõppe Organisatsiooni õppekavade ja Euroopa Kooli programmide/õppekavade alusel.

Alaeesmärk 1.3.: Eesti keelest erineva emakeelega põhikooli ja gümnaasiumi lõpetaja eesti keele oskus võimaldab suuremat valikut õpingute jätkamisel.

Indikaatorid: Aastal 2010 sooritavad põhikooli lõpetajad eesti keele teise keelena lõpueksami tasemel B2 (praegu B1 tasemel).

Aastal 2013 sooritavad gümnaasiumi lõpetajad eesti keele teise keelena lõpueksami tasemel C1 (praegu B2 tasemel).

Aastaks 2010 saavutatakse gümnaasiumilõpetajate riigikeele riigieksami keskmiseks tulemuseks 65 punkti, aastaks 2013 68 punkti. 2009.a riigieksami tulemus oli 56,31 punkti.

Aastaks 2010 saavutatakse põhikoolilõpetajate eesti keele kui teise keele lõpueksami keskmiseks tulemuseks 68 punkti, aastaks 2013 70 punkti. 2009. a lõpueksami tulemus oli 63,94 punkti.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 52 lg 1 sätestab kohustuse tagada 2007. aastaks kõigile põhikooli lõpetajatele eesti keele oskuse tasemel, mis võimaldab jätkata õpinguid eesti keeles ning § 52 lg 2 sätestab riigi- ja munitsipaalgümnaasiumide gümnaasiumiastmes eesti õppekeelele ülemineku alustamise 2007/2008. õppeaastal.

Uus valdkondlik arengukava "Eesti lõimumiskava 2008-2013" sätestab Haridus- ja Teadusministeeriumi ülesandeks toetada erinevate tegevuste kaudu eesti keelest erineva emakeelega õpilaste kohandumist Eesti ühiskonnas. Eesmärgiks on, et põhikooli lõpetajad oleksid ühiskonnapädevad ja valdaksid eesti keelt kesktasemel, keskkariduse omandanud noored valdaksid keelt tasemel, mis võimaldab neil jätkata haridusteed eesti keeles ja tööalaselt suhelda eesti keeles. Arengukava "Eesti lõimumiskava 2008-2013" üldharidust puudutavad tegevused on esitatud samaaegselt ka "Üldharidussüsteemi arengukavas aastateks 2007-2013".

Meede 1.3.1. Muukeelsetes üldhariduskoolides tagatakse võimalused osalisele eestikeelsele aineõppele üleminekuks.

Eesti keele kõrge funktsionaalse oskuse tagamiseks ja vene õppekeelega koolide lõpetajate konkurentsivõime tõstmiseks haridus- ja tööturul alustati 2007/2008. õppeaastast vene õppekeelega gümnaasiumide gümnaasiumiastmes üleminekut eestikeelsele aineõppele. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 27. novembri 2007. a määrusele nr 235 peavad kõik koolid alates õppeaastast 2011/12 tagama 10. klassi astujatele gümnaasiumiosas eesti keeles õppe 60% ulatuses vähimast lubatud õppemahust. Eesti keelest erineva õppekeelega koolieelsete lasteasutuste lapsed ja üldhariduskoolide õpilased omandavad riigikeele tasemel, mis võimaldab neil ülemineku järgmisele haridustasandile ja õppida eesti keeles. Riigikeelt oskavad inimesed sulanduvad hõlpsamini ühiskonda ja suudavad konkureerida tööturul.

Tegevuskava lähtub Põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest, millega sätestati 1997. aastal, et hiljemalt 2007. aastal algab vene õppekeelega gümnaasiumides üleminek eestikeelsele õppele.

2007. aasta 1. septembrist alustati kõikides muukeelsete koolide gümnaasiumiastmetes osalist üleminekut eestikeelsele aineõppele. Eelnevalt oli osalisele eestikeelsele aineõppele üle mindud koolide endi poolt ja nende tehtud valikutega. 2007. a toimusid õpetajate koolitused eesti kirjanduse, ühiskonnaõpetuse ja muusika õppeainetes. Ühiskonnaõpetuses või muusikas mindi eestikeelsele aineõppele üle alates 2008. a 1. septembrist, kus kool pidi valima eestikeelseks õppeks lisaks eesti kirjandusele ühe neist kahest ainek. Alates 2009. aasta sügisest peavad kõik koolid gümnaasiumiastmes õpetama eesti keeles eesti kirjandust, ühiskonnaõpetust ja muusikat.

2008. aasta detsembris avati 4 piirkondlikku (Narva, Kohtla-Järve, Tallinn ja Tartu) metoodilise nõustamise keskust ning viidi läbi nende keskuste tutvustusüritused. Keskuste eesmärk on metoodiliselt toetada ja tunnustada vene õppekeelega koolides eesti keeles aineid õpetavaid õpetajaid.

2009/2010. õppeaastal jätkati toetuste maksmist koolidele, kes õpetavad eesti keeles rohkem õppeaineid lisaks kohustuslikule eesti kirjandusele, ühiskonnaõpetusele ja muusikale. Iga täiendava eestikeelselt õpetatava õppeaine kohta eraldatakse toetust 70 000 krooni, kuid mitte rohkem kui 500 000 krooni ühe kooli kohta. Kokku eraldati toetust 41-le koolile eestikeelse aineõpetuse läbiviimise toetamiseks.

Meede 1.3.2. Tagatakse muukeelsete koolide eesti keeles aineõpetust läbiviivate õpetajate täiendkoolitus.

Valdkondlik arengukava „Eesti lõimumiskava 2008-2013“ kinnitati Vabariigi valitsuse 10. aprilli 2008. a korraldusega nr 172. Selle alusel on iga-aastaselt kavandatud muukeelset koolide eesti keeles aineõpetust läbiviivate õpetajate ja koolijuhtide täiendkoolitus. 2009. a läbis 160 õpetajat ja koolijuhti eesti keele koolituse; 151 ühiskonnaõpetuse õpetajat läbis erialase täiendkoolituse; 100 õpetajat läbis teises keeles õpetamise meetodika koolituse.

Eesmärk 2.: Üldhariduskooli lõpetaja on omandanud Eesti kultuuriga seotud, maailmakultuure tundva, kaasaja teaduse ja tehnoloogia arengutel põhineva rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise hariduse.

Alaesmärk 2.1.: Riiklikud õppekavad ning kooli- õppe- ja kasvatustegevus vastavad õpilaste ning ühiskonna muutuvatele haridusvajadustele.

Indikaatorid: Aastaks 2010 on PISA tulemustes Eesti õpilaste tulemused osalevate riikide esikolmandikus. 2006. a PISA uuringus osales 57 riiki, Eesti tulemuseks oli loodusteadustes 5. koht, lugemisoskuses 13. koht, matemaatikas 14. koht. PISA 2009 tulemused selguvad 2010. a.

Aastaks 2013 on 50% gümnaasiumides täppis-, loodus-, tehnika- ja/või tehnoloogia õppesuunad. 2007. aastal oli ca 20% gümnaasiumidel (õppesuund ei ole täpselt defineeritud, uus õppekava seadustas teistsuguse õppesuuna mõiste).

Meede 2.1.1. Uuendatakse riiklikud õppekavad (koolieelse õppeasutuse riiklik raamaõppekava, põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava, põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava ja toimetuleku riiklik õppekava).

*Riiklike õppekavade arendamine.

Uute riiklike õppekavade arendustöid viivad Haridus- ja Teadusministeeriumi eestvedamisel läbi Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus ning Tartu Ülikool. Põhikooli ja gümnaasiumi riiklike õppekavade arutelud toimusid aasta vältel riikliku õppekava nõukogu ja Riigikogu kultuurikomisjoni istungitel, ainekavade töörühmades ja huvigruppide aruteludel. Uued põhikooli ja gümnaasiumi riiklikud õppekavad kehtestati

Vabariigi Valitsuse 28. jaanuari 2010. a määrustega nr 13 ja 14. Uue Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõusse lisati eraldi paragrahvidena õppekavaga seotud osad. Uued põhikooli ja gümnaasiumi õppekavad rakenduvad alates 1. septembrist 2010. a.

*OECD võrdlusuuringus PISA osalemine.

Eesti osales Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) 2009. aasta õpilaste õpitulemuslikkuse uuringus PISA (*Program for International Student Assessment*). OECD rahvusvahelise 15-aastaste õpilaste hindamise programmi PISA eesmärk on analüüsida, kuidas valmivad koolisüsteemid noori eluks ette ja millised on 15-aastaste noorte pädevused ning toimetulekuoskused. PISA uuringu põhivaldkonnad on funktsionaalne lugemisoskus, matemaatiline ja loodusteaduslik kirjaoskus ning probleemide lahendamise oskused.

Testi tulemused selguvad 2010. a lõpus.

Meede 2.1.2. Riiklike õppekavade rakendamist toetatakse vajalike tugimaterjalide ja koolitusega.

*Põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava ja toimetuleku riiklike õppekava rakendamise toetamine vajaliku õppekirjandusega ja abimaterjalidega.

Riigil lasub kohustus tagada vajalikud õpikud kõigile riiklikele õppekavadele, kuid 5.-9. klassini puuduvad enamikes õppeainetes riiklikule põhikooli lihtsustatud õppekavale vastavad õpikud. Samuti toetati õppevahendite ja õpikute (sh punktikirjaõpikute) muretsemist vaegnägijatele ja vaegkuuljatele. Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus on 2005. aastast alates koostanud struktuurifondide projekti „Hariduslike erivajadustega õpilaste õppevara koostajate koolitus” raames HEV õppevara (töölehed) kahes põhiaines (matemaatika, loodusõpetus) põhikooli vanemale astmele.

*ESF programmi „Hariduslike erivajadustega õpilaste õppevara arendamine” rakendamine.

Programmi rakendamise käigus luuakse hariduslike erivajadustega õpilaste õppevara koostamise süsteem, koostatakse põhikooli lihtsustatud õppekavale (LÕK) ja toimetuleku riiklikule õppekavale (TÕK) vastav õppevara, koolitatakse välja õppevara koostajad. 2009. a oli koostamisel LÕK 11 nimetust põhiõppevara eesti keeles, matemaatikas, loodusõpetuses, elu- ja olustikuõpetuses, ajaloo, valimis 2 nimetust eesti keele õppevara. 2009. a oli koostamisel TÕK 4 nimetust põhiõppevara. Lisaks oli koostamisel 6 õpetajamaterjali ja valmis 1 õpetajamaterjal. Nimetatud tegevustega paraneb hariduslike erivajadustega õpilaste ligipääs haridusele, luuakse eeldused võrdsete õppimisvõimaluste kindlustamiseks ning koolist väljalangevuse ennetamiseks. Programmi aruande järgi ei suudetud 2009. a planeeritud välisvahendeid täielikult kasutada, sest ei arvestatud õppevara koostamise protsessi tõenäolist pikkust ning seetõttu oli eelarve välisvahendite kasutamise osas üleplaneeritud. Õppevara koostamine koos testimisega on protsess, mis kestab 2 kuni 4 aastat. Suurem osa eelarve kasutust ning programmiindikaatorite täitmisest leiab aset programmi kahel viimasel aastal, mil õppevara on koostatud.

Meede 2.1.3. Gümnaasiumides arendatakse välja õppesuunad.

*Kaardistatakse gümnaasiumiastme õppesuunad ja töötatakse välja meetmed loodus- ja täppisteaduste ning tehnika- ja tehnoloogiavaldkondade õppesuundade toetamiseks.

Visioon Eesti ühiskonnast kui teadmispõhisest ühiskonnast ja Euroopa Liidu suund loodus-, täppis- ja tehnikavaldkondade eelisarendamisele saavad tugineda huvi tekitamisele nimetatud õppesuundade vastu võimalikult varases eas. Gümnaasiumiastmes õppesuundade toetamisel on oluline mõju järgnevatele õpingutele nendes õppesuundades kutseõppeasutustes ja kõrgkoolides. Õppesuundade väljatöötamine toimus põhikooli ja gümnaasiumi riiklike õppekavade arendamise käigus. Gümnaasiumi tunnijaotusplaan ja õppesuundade kirjeldused esitati RÕK nõukogule ja Riigikogu kultuurikomisjonile ning lülitati uue Põhikooli ja gümnaasiumiseaduse eelnõusse.

*E-õppe arengukava „Õppiv Tiiger” rakendamine üldhariduses.

„Õppiv Tiiger. E-õppe arengukava üldhariduses aastatel 2006-2009” alusel arendati edasi üldhariduskoolide info- ja kommunikatsioonitehnoloogia infrastruktuuri. Arendati ja juurutati koolitus- ja õpitarkvara, e-õppematerjale. Oluliselt suurenes ja täienes õpetajate ja koolijuhtide täienduskoolitus IKT valdkonnas. Haridusportaal Koolielu võimaldab lisaks värsketele haridusteabele kasutada õpetajate poolt koostatud e-õppematerjali. 2009. a jätkati järgmiste Tiigri projektidega: Teadustiiger projekti raames varustati 35 haridusasutust digitaalsete katsevahenditega loodusainete tundide läbiviimiseks; Tiigrirobot-pilootkoolideks olid Tallinna Reaalkool ja Tartu Kivilinna Gümnaasium, projektis osales üle 20 õppeasutuse; Tiigri matemaatika; TehnoTiiger – 1. septembrist 2009. a alustati kolmeosalise töö- ja tehnoloogiaõpetuse õppekava koostamist põhikooli kolmandale kooliastmele, kahe aasta jooksul valmivad tehnilise joonestamise, 3D planeerimise ja CNC freespingi ja materjalide ainekavad; TikiTiiger – elektroonilise õmblus- ja tikkimismasinade projektis osaleb 60 põhikooli ja gümnaasiumi; AnimaTiiger projekti raames tehakse 24 tunniseid koolitusi animafilmi tegemise õpetamiseks ja toimus isetehtud animafilmi konkurss „Tuleviku tulemine”; toimus koolijuhtimisel IKT võimalusi kasutav innovaatiliste lahenduste konkurss, millest osales 15 õppeasutust.

2009. a vähendati oluliselt Tiigrihüppe Sihtasutuse riigelarvelist eraldist, mille tulemusena lõpetati õpetajate sülearvuti projekt. Uuringuprojektiga „Sülearvutid õpilastele” kaasnes 2009. a uuring võimaliku õppetöö kasuteguri tuvastamiseks, uuring on kättesaadav aadressil www.tiigrihype.ee. Uuring tõi esile mitmeid probleeme sülearvuti kasutamisel õppetöös põhikooli lõpuklassides.

*ESF programmi „Õppiv Tiiger 2008-2013” rakendamine.

Programmi käigus koolitatakse õpetajate koolitajaid, koolide õpetajaid ja IT spetsialiste, koolide juhtkondi kaasaegsete tehnoloogiate ja meetodikate kasutamiseks. Programmi käigus luuakse eelpool nimetatud pedagoogide ja spetsialistide täiendkoolituse õppekavad ja juhendmaterjalid koolituseks ja iseseisvaks õppimiseks. 2009. a toimus 4 koolitajate koolitust, 186 õpetajate, infojuhtide, haridustehnoloogide koolitust ja 5 koolijuhtide koolitust.

Alaeesmärk 2.2.: Õppeasutustes töötavad hästi tasustatud, motiveeritud ja professionaalsed pedagoogid.

Indikaatorid: Aastal 2013 on 50-aastaste ja vanemate õpetajate osakaal õpetajate koguarvust 34% või väiksem. 2009/2010. õppeaastal on osakaal 35%.

Aastaks 2013 on erialase pedagoogilise haridusega vähemalt 92% üldhariduskoolide õpetajatest. 2009/2010. õppeaastal oli 90%.

Meede 2.2.1. Pedagoogidele luuakse motiveerivad töötingimused.

*Osalemine OECD õpetajauuringus.

Eesti osales OECD õpetajauuringus TALIS, mille tulemused avaldati 2009. a ja on esitatud HTM kodulehel. Eesti õpetajate pedagoogilised veendumused on edumeelsed, õpetamispraktikad aga traditsioonilisemad kui teistes riikides. Eesti õpetajate hinnang oma enesetõhususele on madal, mis on enam seotud õpetaja staatusega ühiskonnas.

*Õpetajate palgavahendite suurendamine.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 44 lõike 3 ja lõike 6 alusel eraldatakse riigieelarvest toetust pedagoogide töötasu maksmiseks. 2008. a kehtestati munitsipaal üldhariduskoolide õpetajate ametijärgude kuupalga alammäärad järgmiselt: noorempedagoog – 9516 krooni; pedagoog – 10 077 krooni; vanempedagoog – 11 517 krooni; pedagoog-metoodik – 13 908 krooni. Riigi põhikooli ja gümnaasiumi pedagoogide ametijärgude kuupalga alammäärad kehtestati samad, keha-, kõne-, meele- ja vaimupuuetega õpilaste kooli või klassi pedagoogide kuupalga alammäärad on 10% kõrgemad ja kasvatus eritingimusi vajavate ja psüühikahäiretega õpilaste koolide pedagoogide kuupalga alammäärad 25% kõrgemad.

2009. a alguses suurendati kuupalga alammäärasid, kuid riigieelarve pingelise seisu tõttu taastati 2008. a kuupalga alammäärad.

Koalitsioonilepingus toetatakse selge, iga õpilase eripära arvestava rahastamissüsteemi tagamist õppekeskkonna ja õppekvaliteedi parandamiseks eesmärgiga anda õppeasutustele võimalus õppe kvaliteedi parandamiseks läbi õpetaja palga alammäära viimisega 4 aasta jooksul keskmise palga tasemele ja tõsta seejärel õpetajate palku vähemalt keskmise palga kasvuga samas tempos.

*Noore õpetaja lähtetoetus.

Väikelinnades ja maapiirkondades on kvaliteetse hariduse omandamise võimalused problemaatilisemad kui suuremates omavalitsustes. Eelkõige tuntakse puudust kvalifitseeritud pedagoogilise kõrgharidusega õpetajatest. Toetus tagab noortele õpetajatele väikelinnade ja maapiirkondade koolidesse tööleasumisel parema võimaluse iseseisva elu alustamiseks. Riigikogu võttis 6. detsembril 2007. a vastu Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatuse ja täiendas seadust uue §-ga 38¹ õpetaja lähtetoetusest. Lähtetoetus on mõeldud kõrghariduse tasemel õpetajakoolituse lõpetanud ja aasta jooksul esmakordselt õpetajana üldhariduskooli või kutseõppeasutusse tööle asunud õpetajatele. Täiendavalt on nõutav töötamine vähemalt 0,75 koormusega ja töökoht peab asuma väljapool Tallinna ning Tartut. Lähtetoetust makstakse ühele õpetajale kolme aasta jooksul kokku 200 000 krooni, esimesel aastal 50% summast, järgnevatel

aastatel a`25 % summast. 2009. a maksti 109 õpetajale noore õpetaja lähtetoetust kokku 8,2 miljonit krooni. Rahuldamata taotluste seas oli pikemaajaks õpetajana töötanud inimeste taotlusi, väikese koormusega töötajate taotlusi, samuti ei tulnud arvesse Tallinnas ja Tartus tööle asunud õpetajad. Lähtetoetuse taotlejaid oli vähem kui planeeritud. Haridus- ja Teadusministeerium teavitas täiendavalt lähtetoetuse võimalusi 2009. a sügisel tööle asunute seas. Koolivõrgu korrastamine ja õpilaste arvu vähenemine on toonud kaasa koolide sulgemisi ja klasside arvu vähenemise, mistõttu kas kaovad õpetajate töökohad või väheneb õpetaja koormus. Sellises olukorras tekitab ebakindlust nõue töötada pidevalt vähemalt viis aastat õpetaja ametikohal, vastasel korral tuli kogu toetus tagasi maksta. Uues Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõus on kavandatud rida muudatusi nõuetes – näiteks õpetaja peab töötama vähemalt 0,5 ametikohaga, esmakordselt tööle asumise tähtaega on pikendatud 18 kuule jms.

*Õpetajakoolituse üliõpilaste stipendiumi programmi rakendamine.

Programmi väljatöötamise eesmärgiks oli tunnustada õpetajaks õppimist ja õpetaja elukutset. Ühe stipendiumi väärtus on 20 000 krooni. 2009. a maksti välja 100 stipendiumi, millest 10 on laulu- ja tantsupeo stipendiumid ning lähevad looverialade üliõpilastele. Hindamisele läks 249 taotlust.

*Õpetajahariduse strateegia 2009-2013" väljatöötamine.

Strateegia kinnitati 2009. a alguses haridus- ja teadusministri poolt. Strateegias on kavandatud mitmeid põhimõttelisi arenguid, näiteks arendatakse välja valdkondlikud mitme aine õpetaja õppekavad; vene õppekeele koolidele mudelid vene erialakeele õpetamiseks; töötatakse välja õpetaja kutsealase arengu ja karjäärivõimaluste süsteem; töötatakse välja õpetajate mainekujunduse kontseptsioon jms.

Meede 2.2.2. Luuakse pedagoogide professionaalse arengu ja karjäärisüsteemi toimivad mudelid.

*ESF programmi „Üldhariduse pedagoogide kvalifikatsiooni tõstmine 2008-2014“ rakendamine.

Programmi tegevusteks on pedagoogide kutsealase arengu toetamise ja täienduskoolituse süsteemi arendamine, kvalifikatsiooni tõendamise põhimõtete arendamine ja rakendamine pedagoogidele, pedagoogide koostöövõrgustike arendamine. 2009. a kaardistati pedagoogide kutsealase profiilid, töötati välja enesehindamise tugimaterjalid, arendati edasi haridusasutuste juhtide kompetentsusmudelit, töötati välja pedagoogide kutse- ja erialaste koostöövõrgustike kontseptsioon. Programmi aruande järgi toimus kavandatust aeglasem tegevuste käivitamine kahe tegevuse osas (koolituste tellimine ja korraldamine ning kutsealase enesehindamise meetodikate arendamine). Kasutamata jäänud välisvahendid kasutatakse järgmistel programmi tegevuse aastatel.

Alaesmärk 2.3.: Õppeasutuste juhtimine toetub osapoolte kaasatusele ning uuenenud sise- ja välishindamissüsteemile.

Indikaatorid: Aastaks 2010 on koostöös osapooltega rakendatud regulaarne hoolekogude koolitussüsteem. Eesti Lastevanemate Liit on 2006.-2009. aastatel läbi viinud hoolekogude maakondlikke ja haridusasutuste põhiseid koolitusi. 2009. a viis Eesti Lastevanemate Liit läbi koolitusi 44 õppeasutuse hoolekogule.

Aastaks 2013 on sisehindamiskoolituse läbinud 80% üldhariduskoolidest. 2009. a lõpuks oli sisehindamises nõustatud 110 üldhariduskooli (19% üldhariduskoolidest).

Meede 2.3.1. Täpsustatakse erinevate osapoolte (õppurid, lapsevanemad, õpetajad, õppeasutuste pidajad, riik) õigused ja vastutus üldharidussüsteemis ning arendatakse osalust.

*Erinevate osapoolte kohustuste ja vastutuse täpsustamine koolikohustuse tagamisel.

Uue Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõus valmistati ette muudatuste ettepanekud koolikohustuse mõiste ja põhimõtete täpsustamiseks. Määratleti koolikohustusliku isiku ja vanema, kooli ja valla ning linna kohustused koolikohustuse täitmise tagamiseks.

*Õpilasmavalitsuse liitude tegevuste toetamine.

Valmistati ette Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise eelnõu õpilaskonna õiguste ja õpilasesinduste moodustamise osas. Jätkusid regulaarsed kohtumised Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Eesti Õpilasesinduste Liidu vahel (uus Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu, põhikooli ja gümnaasiumi riiklikud õppekavad jms).

*Oluliste koostööpartnerite tegevuse toetamine.

Hariduspoliitika teostamisel üldhariduse valdkonnas on olulisteks koostööpartneriteks Eesti Koolijuhtide Ühendus, Eesti Alushariduse Juhtide Ühendus, MTÜ Eesti Haridusfoorum, Eesti Õpetajate Liit, Eesti Lastevanemate Liit jt, kelle tegevusi koostöölepingute alusel 2009. aastal toetati. Koostööpartnerite tegevuse toetamine võimaldab hariduspoliitika kujundamisele kaasa haarata nende liikmeskonda ja kasutada nende tegevuste tulemusi.

*Haridusmeedia toetamine.

Toetati ajalehtede „Õpetajate Leht“, „Utšitel“ ja ajakirja Haridus“ väljaandmist.

Meede 2.3.2. Arendatakse õppeasutuste sise- ja välishindamist ning õpitulemuste võrdlevat välishindamist.

*ESF programmi „Õppe kvaliteedi parendamine õppeasutuste sise- ja õpitulemuste välishindamissüsteemi ning seadusloome arendamise kaudu“ rakendamine.

Programmi peamisteks eesmärkideks on õppeasutuste juhtide ja pedagoogide ning õppeasutuste pidajate teadmiste ja oskuste tõstmine sisehindamisest ning õppeasutuste sisehindamise kvaliteetse nõustamise sisseviimine, sisehindamisele huvigruppide kaasamine ja tagasiside saamine regulaarsete rahuloluküsitluste läbiviimisega, õppeasutuste tunnustamissüsteemi töölerakendamine õppeasutuste heade kogemuste levitamiseks, õpitulemuste välishindamise kaasaegsete testide ja eksamite elektroonilise vormi väljatöötamine, üldhariduse õigusaktide kaasajastamine. 2009. a loodi sisehindamise valdkonna koolitajate andmebaas. Alustati nõunike koolitusega, õppeasutuste meeskondade koolitusega, õppeasutuste arendusmeeskondade koolitusega. Töötati välja õppeasutuste viie tunnustusstatuudi kirjeldused. Alustati

elektronilise eksami väljatöötamist. Programmi aruande järgi käivitati kõik 2009. a planeeritud tegevused, kuid osa kulutuste väljamaksmine lükkus 2010. a. Väljamakseid tehakse tegevuste realiseerimise järel.

*Õppeasutuste välishindajate võrgustiku kujundamine ja rakendamine.

2009. a lõpuks on nõunike koolituse tunnistusega läbinud 90 spetsialisti. Sisehindamises on nõustatud 110 üldhariduskooli, 54 koolieelset lasteasutust ja 14 kutseõppeasutust.

*Töötatakse välja ettepanekud õpitulemuste välishindamise arendustegevuseks.

Haridussüsteemi välishindamisest on ilmunud kogumik ja toimus konverents. PISA 2006 Eesti tulemuste osas viidi läbi siseriiklikud analüüsid. Välishindamise arendustegevuse tulemusena muudeti põhikooli ja gümnaasiumi lõpueksamite korraldamise ja kooli lõpetamise tingimusi. Jätkati elektroniliselt läbiviidavate eksamite arendusi.

Meede 2.3.3. Luuakse adekvaatsed andmekogud õppijate, õpetajate ja õppeasutuste kohta.

*Koolieelsete lasteasutuste ja koolieelsete lasteasutuste pedagoogide alamregistri loomine EHIS-sse.

Alamregistris on andmed koolieelsete lasteasutuste, laste ja pedagoogide kohta. Alamregistrit kasutatakse sisehindamise korraldamiseks, riikliku statistika kokkupanemiseks, lasteaegade riigieelarveliste rahastamisotsuste tegemiseks, lasteasutuste pidajatele ning maavalitsustele erinevate tegevuste korraldamiseks, lasteasutustele oma töö paremaks planeerimiseks. Alamregistri kasutamine algas septembris 2008. a.

*Eesti Koolihalduse Infosüsteemi (EKIS) loomine.

Eesti koolide haldamise infosüsteem (EKIS) on suunatud kõigile haridusasutustele, mis on registreeritud Eesti hariduse infosüsteemis (EHIS). 2008. aasta algusest kasutavad haridusasutused EKIS võimalusi peamiselt dokumendiregistri haldamiseks.

Eesmärk 3.; Õppijate juurdepääs õppimisvõimalustele on tagatud vajadusele vastava õppeasutuste võrgu ning turvalise, kaasaegse ja toetava õpikeskkonnaga.

Alaeesmärk 3.1.: Kõigil õppijatel on võrdsed võimalused kaasaegsetes õpitingimustes õppetöös osalemiseks sõltumata tema varalisest ja sotsiaalsest seisundist.

Indikaatorid: Aastaks 2013 vastavad kõik hariduslike erivajadustega laste õppeasutused kehtestatud nõuetele ja standarditele.

Aastaks 2010 on munitspaalkoolide õpilaskodudes riiklikult toetatud õpilaskodukoht tagatud 1%-le põhikooli õpilastest, aastaks 2013 1,4%. 2009/2010. õppeaastal oli tagatud 0,6%-le põhikooli õpilastest.

Meede 3.1.1. Õppeasutuste õpi- ja olmekeskond kaasajastatakse vastavalt tervise- ja töökaitse, tuleohutuse, turvalisuse nõuetele ning ehitusstandarditele.

*Hariduslike erivajadustega laste õppeasutuste ja nende õpilaskodude kaasajastamine.

Vabariigi Valitsuse 11. detsembri 2008. a korraldusega nr 506 (muudetud Vabariigi Valitsuse 10. detsembri 2009. a korraldusega nr 541) kinnitati ERF vahendite kasutamise kava hariduslike erivajadustega õpilaste õppekeskkonna kaasajastamiseks perioodil 2008-2015. 2009. a teostati suuremaid renoveerimistöid Tartu Hiie Koolis, Lahmuse Koolis, Pärnuse Internaatkoolis, Tartu Herbert Masingu Koolis, Kaelase Koolis, Helme Sanatoorses Internaatkoolis, Kõpu Internaatkoolis, Tallinna Konstantin Pätsi Vabaõhukoolis. Riigi Kinnisvara AS kaudu teostati suuremaid renoveerimistöid Kammeri Koolis ja Kallmäe Koolis. 2009. a planeeritud ERF vahendeid kasutati vähem peamiselt hangete ja projekteerimiste venimise tõttu kolme kooli – Lahmuse Kooli, Pärnuse Internaatkooli ja Tallinna Konstantin Pätsi Vabaõhukooli - renoveerimisel. Näiteks viimase projekteerimist pikendasid munisuskaitse nõuded, samuti ekspertiisid pinnasele seoses vundamendi vajumisega.

*Investeeringute toetus kohalikele omavalitsustele.

Vabariigi Valitsuse 5. märtsi 2009. a määrusega nr 23 "2009. aasta riigieelarve seaduses" kohaliku omavalitsuse üksustele tasandusfondi määratud eraldiste jaotamise ulatus, tingimused, kord ja jaotus" eraldati 51 071 000 krooni koolide investeeringuteks.

*Koolikiusamise vähendamise ja ennetamise tegevuskava väljatöötamine.

Programmi „Turvaline kool“ tegevuskava 2009-2011 kinnitati haridus- ja teadusministri 26. mai 2009. a käskkirjaga nr 405. Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehel on kättesaadavad juhendmaterjalid, sh turvaline käitumine Internetis, koolikeskkonna turvalisus, kriisijuhtumid koolis, kuidas kooli õpetajad ja juhtkonnad saavad valmistuda kriisiks jms.

*Riigiinternaatkoolide ja riigiüldhariduskoolide tegevuse toetamine.

Põhikooli ja gümnaasiumiseaduse § 44 lõige 6 alusel kaetakse riigikooli kulud riigieelarve seadusega HTM valitsemisala kuludes.

Haridus- ja Teadusministeerium koolide pidajana peab tagama riigi üldhariduskoolides tänapäeva nõuetele vastava õpetamise ja kasvatamise keskkonna. Kuna tegemist on sisuliselt internaatkoolidega ehk koolidega, mille koosseisus on suure õpilaste arvuga õpilaskodud, siis on riiklike investeeringute suunamine nendesse koolidesse eriti vajalik. Korrastatud kooli infrastruktuur ja hästi renoveeritud õpilaskeskond on aluseks, et koolid suudaksid ette valmistada õpilased, kes on võimelised iseseisvalt toime tulema edasises elus. Nendes koolides õpivad õpilased põhiliselt lihtsustatud riikliku õppekava ja toimetuleku riikliku õppekava järgi.

Võrreldes kohaliku omavalitsuse koolidega või erakoolidega on riigi üldhariduskoolide ehitustehniline olukord halvem. Raskest olukorrast väljatulekuks on kavandatud investeeringuid riigieelarvest, Riigi Kinnisvara AS kaudu, ERF vahenditest, mõisakoolide programmist ja Norra /EAA finantseeringust.

Meede 3.1.2. Laiendatakse riiklikku toetust õppimisele sotsiaalmajandusliku juurdepääsu tagamiseks.

*Koolilõuna toetuse tagamine üldhariduskoolide päevase õppe 1.-9. klassi õpilastele.

Vastavalt Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 32¹ nähakse 1.-9. klassi õpilaste ning võimaluse korral teiste õpilaste, v.a. riigikoolide õpilaste, kelle toitlustuskulud kaetakse riigieelarvest, koolilõuna katmise toetamiseks ette sihtotstarbelised eraldised valla- ja linnaeelarvetele. Eraldiste määramisel lähtutakse 1.-9. klassi õpilaste arvust päevases õppevormis.

Vabariigi Valitsuse 5. märtsi 2009. a määrusega nr 23 "2009. aasta riigieelarve seaduses" kohaliku omavalitsuse üksustele tasandusfondi määratud eraldiste jaotamise ulatus, tingimused, kord ja jaotus" eraldati kohaliku omavalitsuse üksustele 225 658 300 krooni koolilõuna toetust.

*Üldhariduse omandamiseks vajalike õpikute ja õppevahendite toetamine.

Eesti Vabariigi Põhiseaduse § 37 sätestab igauhe õiguse haridusele. Põhiseaduse kohaselt on õppimine kooliealistel lastel seadusega sätestatud ulatuses kohustuslik ning riigi ja kohalike omavalitsuste üldhariduskoolides õppemaksuta. Riigi poolt kehtestatud hariduskohustus peab olema ka riigi poolt tagatud. Seega ei saa eeldada hariduse omandamisega seotud otsuste kulutuste täielikku kompenseerimist lapsevanema (hooldaja) poolt. Materiaalselt vähekindlustatud ja sotsiaalsete probleemidega perede lastel jääb paljudel juhtudel õigus haridusele kätte saamata ja hariduskohustus täitmata mitte niivõrd võimekuse ja õpiprobleemide kuivõrd õppimiseks vajalike tingimuste puudumiste tõttu. Lisaks perede vaesusele ei tohi ka kohalike omavalitsuste vaesus saada takistuseks lapse koolikohustuse täitmisel. Hariduslike võimaluste võrdsust tuleb pidada üheks tähtsamaks regionaalpoliitiliseks põhimõtteks.

Vabariigi Valitsuse 5. veebruari 2009. a määrusega nr 23 "2009. aasta riigieelarve seaduses" kohaliku omavalitsuse üksustele tasandusfondi määratud eraldiste jaotamise ulatus, tingimused, kord ja jaotus" eraldati kohaliku omavalitsuse üksustele iga 1.-9. klassi õpilase kohta aastas 740 krooni (sh õpikud 282 ja õppevahendid 458 krooni) ja 10.-12. klassi õpilase kohta 282 krooni (õpikud).

*Riskirühma lastele ja pikendatud õppeajal olevatele hariduslike erivajadustega lastele vajalike õppematerjalide tagamine.

2009. a toetati HEV õppevara (põhikooli lihtsustatud õppekava järgsete aabitsa töövihikute, aabitsa õpetajaraamatu, lugemisvihiku, matemaatika tekstülesannete, kirjutamise harjutusvihiku) ja punktikirjaõpikute väljaandmist.

*Õpilaskodu programmi laiendamine.

2002. a käivitus Eestis riigieelarvest toetatavate õpilaskodude programm. Osa eraldisest kasutatakse õpilaskodu renoveerimiseks ja osa eraldisest kasutatakse materiaalselt vähekindlustatud peredest pärit õpilaste ülalpidamiskuludeks õpilaskodus. Õpilaskodu riiklikult toetatavate kohtade vajaduseks hinnati ca 1 % põhikooli õpilaste arvust. 2009. a I poolaastal eraldati toetus 703 riiklikult toetatava koha ulatuses, II poolaastal 678 koha ulatuses.

*Riigiinternaatkoolide ja riigigümnaasiumide õpilaste sõidusoodustuste tagamine.

Riigigümnaasiumide ja riigiinternaatkoolide õpilastele on Vabariigi Valitsuse 31. detsembri 1997. a määrusest nr 267 tulenevalt ette nähtud riigieelarvest kompenseerida sõidukulu alalise elukoha ja kooli vahel. Vahendid on kavandatud nii õpilaskodus elavate kui ka iga päev kooli ja elukoha vahet sõitvate õppurite sõidukulude kompenseerimiseks, arvestusega õpilaskodus elavate õpilaste keskmiseks sõidukordade arvaks õppeperioodil kolm korda ühes kuus.

Alaesmärk 3.2.: Kodulähedane õppimisvõimalus on loodud esimestel kooliastmetel õppijatele ning gümnaasiumiastmel õppijatele on kindlustatud senisest ühtlasem hariduse kvaliteet.

Indikaatorid: Aastaks 2013 on vähenenud kooliti erinevus riiklike tasemetööde, põhikooli lõpueksamite ja riigieksamite tulemustes.

Aastaks 2013 on vähenenud maakonniti erinevus riiklike tasemetööde, põhikooli lõpueksamite ja riigieksamite tulemustes.

Meede 3.2.1. Üldhariduse kättesaadavuse ja juurdepääsu tagamiseks kavandatakse õppeasutuste võrku piirkondlikul (sh maakonna) tasandil.

***Maakondlike hariduse arengukavade koostamine.**

2009. a anti arvamus 10 maakonna sotsiaalse infrastruktuuri teemaplaneeringutele.

2008. a lõpus algatas Haridus- ja Teadusministeerium Viljandi maakonna üldhariduskoolide võrgu analüüsi meetodika alusel samasugused uuringud teiste maakondade kohta. Analüüsid aitavad kaasa põhikooli ja gümnaasiumi lahutamise otsuste tegemisele maakondades ja kogu koolivõrgu ümberkorraldamiseks kindlaid kriteeriume arvestades. 2009. a on valminud Harjumaa, Lääne-Virumaa, Võrumaa, Viljandimaa, Raplamaa, Ida-Virumaa, Järvamaa, 2010. a jaanuaris Jõgevamaa, Läänemaa ja Põlvamaa maakondlikud analüüsid, mis on esitatud HTM kodulehel.

Meede 3.2.2. Töötatakse välja uus üldhariduskoolide rahastamismudel.

***Uue üldhariduse rahastamissüsteemi rakendamine.**

2007. a saavutati kokkulepe üldhariduskoolide uue rahastamismudeli kasutusele võtmiseks alates 2008. aastast. Rahastamismudel töötati välja Haridus- ja Teadusministeeriumi, Rahandusministeeriumi, Eesti Linnade Liidu ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu koostöös. Rahastamismudel rakendus Vabariigi Valitsuse 7. veebruari 2008. a määrusega nr 44 „2008. aasta riigieelarve seaduses“ kohaliku omavalitsuse üksustele tasandusfondi määratud eraldiste jaotus ning jaotamise ulatus, tingimused ja kord.“

2009. a arutati Vabariigi Valitsuse komisjoni ja Omavalitsusliitude Koostöökogu eelarveläbirääkimiste hariduse- ja noorsootöö töörühmas täiendusi üldhariduskoolide rahastamismudelile, sh klassikomplektide täpsustamist I ja II kooliastmes, aineseksioonide ja õpilasürituste toetuste jaotussüsteemi muutmist jne.

3. Kokkuvõte.

„Üldharidussüsteemi arengukava 2007-2013“ ja arengukava 2009. a rakendusplaan vastasid oma eesmärkidelt ja sisult üldharidussüsteemi ees seisvatele üldistele ülesannetele. Riigieelarve reaalne olukord ja sellest tulenev vajadus riigieelarve kärpimiseks mõjutasid oluliselt erinevaid üldhariduse valdkondi (näiteks peatusid riigieelarvelised eraldised koolieelsetes lasteasutustes renoveerimiseks ja lasteasutuste pedagoogide palgatoetusteks, vähenes investeeringute toetus munitsipaalüldhariduskoolidele jne). 2009. a jätkus haridusalaste ESF ja ERF programmide rakendamine, mille realiseerimine toetab olulisel määral arengukava täitmist.

2009. a jätkusid tegevused uue Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse väljatöötamiseks (kavandatud jõustumisega 1. septembrist 2010. aastal), uue põhikooli riikliku õppekava ja uue gümnaasiumi riikliku õppekava koostamisel (kehtestati Vabariigi Valitsuse 28. jaanuari 2010. a määrustega nr 13 ja 14), muukeelsete gümnaasiumide üleminekuks eesti õppekeelele (kavandatud lõpule viia 1. septembriks 2012. aastal).

Olulisemad tulemused 2009. a eesmärkide lõikes olid.

Läbivalt kõikide eesmärkide lõikes töötati välja uue Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu.

Eesmärk 1:

- jätkusid tegevused arenguliste ja hariduslike erivajadustega laste paremaks kaasamiseks (õpinõustamise ja karjääriteenuste süsteemi arendamine; hariduslike erivajadustega õpilaste õppevara loomine, teadusandekate õpilaste jätkuv toetamine);
- muukeelsetes gümnaasiumides jätkati üleminekut osalisele eestikeelsele õppele.

Eesmärk 2:

- jätkus põhikooli ja gümnaasiumi riiklike õppekavade arendamine;
- jätkus e-õppe arengukava „Õppiv Tiiger“ rakendamine;
- rakendus noore õpetaja lähtetoetus;
- rakendus üliõpilaste stipendiumi programm õpetajaks õppijatele;
- jätkus õppeasutuste sisehindamise ja õpitulemuste välishindamise süsteemi arendamine.

Eesmärk 3:

- töötati välja programmi „Turvaline kool“ tegevuskava 2009-2011;
- koolivõrgu reorganiseerimiseks viidi läbi uuringud 10 maakonnas ja töötati välja esialgsed kriteeriumid koolivõrgu ümberkujundamiseks sh põhikooli ja gümnaasiumi lahutamiseks;

2009. a kavandatud tegevused viidi ellu.